

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับงานการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการจัดการหน่วยประเมิน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและมีประสิทธิภาพตรงกับจุดมุ่งหมายของ สมศ. ศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การแจกแบบสอบถาม และการอภิปรายกลุ่มเฉพาะ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหาร และผู้ประเมินของหน่วยประเมินภายนอกที่ สมศ. ให้การรับรองและให้เป็นหน่วยประเมินที่ได้รับมอบหมายให้ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา

การแบ่งหน่วยประเมินภายนอกตามขนาดของหน่วยประเมิน คือ หน่วยประเมินขนาดเล็ก หน่วยประเมินขนาดกลาง และหน่วยประเมินขนาดใหญ่ จากจำนวนหน่วยประเมินภายนอก รวมทั้งสิ้น 125 หน่วยประเมิน (ข้อมูล ณ วันที่ 5 กรกฎาคม 2547) ในการวิจัยครั้งนี้เลือกหน่วยประเมินที่จัดตั้งสำนักงานอยู่ภายในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล 2 จังหวัด คือ จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรสาคร มาเป็นตัวอย่าง 6 หน่วยประเมิน จากทั้งหมด 125 หน่วยประเมินทั่วประเทศ แต่เนื่องจากหน่วยประเมินแต่ละขนาดมีจำนวนที่มากน้อยต่างกัน ผู้วิจัยจึงเลือกหน่วยประเมินแต่ละขนาดมา 2 หน่วย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 หน่วยประเมินที่ใช้ในการศึกษา

ลำดับ	รายการ	จำนวนหน่วยประเมิน	ตัวอย่าง
1.	หน่วยประเมินขนาดเล็ก	105	2
2.	หน่วยประเมินขนาดกลาง	13	2
3.	หน่วยประเมินขนาดใหญ่	7	2
รวม		125	6

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยได้กำหนดคุณลักษณะของผู้ที่จะให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก การตอบแบบสอบถาม และการอภิปรายกลุ่มเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

3.1.2.1 กลุ่มผู้บริหาร เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานของหน่วยประเมินนั้นๆ มาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี เนื่องจากมีประสบการณ์จากจากดำเนินงานจริงทำให้สามารถอธิบายให้ทราบได้ว่าหน่วยประเมินมีสภาพการจัดการอย่างไร โดยเลือกมาหน่วยละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

3.1.2.2 กลุ่มผู้ประเมิน เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี เพราะสามารถจะอธิบายให้ทราบได้ว่าหน่วยประเมินนั้นๆ มีการดำเนินงานจริงอย่างไร ประกอบด้วยผู้ประเมินที่ทำหน้าที่ประเมินสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลของหน่วยประเมินภายนอก 6 หน่วยประเมิน เลือกมาโดยใช้สูตรของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan อ้างถึงใน เพ็ญแข แสงแก้ว, 2541 : 14) จากจำนวนผู้ประเมินทั้งหมด 895 คน แยกเป็นหน่วยประเมินขนาดเล็ก 85 คน จำนวนตัวอย่าง 26 คน หน่วยประเมินขนาดกลาง 230 คน จำนวนตัวอย่าง 69 คน และหน่วยประเมินขนาดใหญ่ 580 คน จำนวนตัวอย่าง 174 คนได้รับแบบสอบถามกลับ 146 คน คิดเป็นร้อยละ 84 %

3.1.2.3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา เฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวนทั้งสิ้น 12 คน ตามเกณฑ์มาตรฐานของการอภิปรายกลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประเภทประชากร	ประชากร	ตัวอย่าง	รวม
1. ผู้บริหาร	6	6	6
2. ผู้ประเมิน	85	26	269
1) ผู้ประเมินหน่วยประเมินขนาดเล็ก (จำนวน 2 หน่วยประเมิน)	230	69	
2) ผู้ประเมินหน่วยประเมินขนาดกลาง (จำนวน 2 หน่วยประเมิน)	580	174	
3. ผู้เชี่ยวชาญ	-	12	12
รวม			287

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งถามในเรื่องต่อไปนี้
1) ด้านคุณภาพหน่วยประเมิน 2) ด้านคุณภาพผู้ประเมิน 3) ด้านแผนการดำเนินงาน

3.2.2 แบบสอบถาม (Questionnaires) สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรรมการ ผู้บริหาร หน่วยประเมิน พนักงาน ผู้ประเมินภายนอก และผู้ประเมินอภิมานภายในโดยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม แล้วกำหนดวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม ซึ่งครอบคลุมในวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และกำหนดประเด็นของแบบสอบถาม ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 สภาพการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการหน่วยประเมิน เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของหน่วยประเมินภายนอกในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล
- ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของหน่วยประเมินในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

3.2.3 แนวคำถามในการอภิปรายกลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือที่เกี่ยวข้องกับกรอบความคิดในการบริหารงานหน่วยประเมิน

ภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากนั้นสร้างคำถามโดยการศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำมาจัดลำดับหัวข้อในการสนทนา และข้อคำถามที่ใช้ในการสนทนากับกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการหน่วยประเมินภายนอกศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพหน่วยประเมิน 2) ด้านคุณภาพผู้ประเมิน และ 3) ด้านแผนการดำเนินงาน

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านคุณภาพหน่วยประเมิน 2) ด้านคุณภาพผู้ประเมิน 3) ด้านแผนการดำเนินงาน จำนวน 102 ข้อ เมื่อตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูลรายข้อพบค่าติดลบ จึงตัดออก 3 ข้อ คือข้อ 50, 51 และ 53

3.4 ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.4.1 ด้านระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาทำความเข้าใจถึงหลักการเชิงทฤษฎีของการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาจากการอ่านเอกสาร ตำรา โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

3.4.2 ด้านเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ศึกษาวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การอภิปรายกลุ่มเฉพาะ และแนวการจัดทำแบบสอบถามจากตำรา เอกสารต่างๆ โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

3.4.3 ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับเกณฑ์ในการพิจารณาจัดจ้างหน่วยประเมิน ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหน่วยประเมิน เพื่อให้เข้าใจถึงการรับรู้ และการแสดงออกของกลุ่มตัวอย่าง และสามารถให้ความหมายได้ถูกต้อง

3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเก็บข้อมูลตามหน่วยประเมินคุณภาพภายนอกศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับการมอบหมายการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) จาก สมศ. โดยกลุ่มผู้บริหารใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) ส่วนในกลุ่มผู้ประเมินภายนอกใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญใช้วิธีการอภิปรายกลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การได้มาซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะเจาะลึกในประเด็นเช่นเดียวกับการอภิปรายกลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยใช้แนวคำถามที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพหน่วยประเมิน 2) ด้านคุณภาพผู้ประเมิน และ 3) ด้านแผนการดำเนินงาน โดยมี การตั้งคำถามในประเด็นต่างๆ ให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการหน่วยประเมิน และ ประมวลผลความคิดของกลุ่ม ตามกรอบแนวคิด 3 ด้านดังกล่าว ส่วนวิธีการบันทึกข้อมูลนั้น ผู้วิจัย ใช้เครื่องบันทึกเสียงและการจดบันทึก

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการอภิปรายกลุ่มเฉพาะ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) วิเคราะห์ข้อมูล แต่ละบรรทัดโดยละเอียดเป็นคำต่อคำ วลีต่อวลี ประโยคต่อประโยค แยกและจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Sorting and Coding the Data) จากนั้นให้รหัส (Coding) และนำรหัสเหล่านี้มาจัดเป็นหมวดหมู่ แบ่งแยกประเภท (Category) จัดกลุ่มตามประเภทหรือลักษณะที่มีความหมาย มีความสัมพันธ์ ไปในทางเดียวกัน ซึ่งได้จัดเป็นกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยตามหัวข้อที่ต้องการศึกษา ตามประเด็นเนื้อหาที่ได้กำหนดกรอบแนวคิดเอาไว้ทั้งหมด 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านคุณภาพหน่วยประเมิน 2) ด้านคุณภาพผู้ประเมิน และ 3) ด้านแผนการดำเนินงาน

จากนั้นคัดเลือกหมวดหมู่หลักหรือรหัสสำคัญ (Core Category) เป็นกระบวนการเลือกหมวดหมู่ที่เป็นแกนสำคัญของปรากฏการณ์ทั้งหมดที่รวบรวมได้ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับหมวดหมู่ อื่นอย่างเป็นระบบ และนำสาระที่ได้จากข้อมูลหรือหมวดหมู่นี้มาพัฒนาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แล้วนำ สาระที่วิเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อยมารวมกัน และหาข้อสรุป ตามผลที่ได้รับจากการศึกษาจริงให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

นำข้อสรุปที่ได้นำเสนอในเชิงพรรณนา ให้เห็นถึงสภาพและปัญหาในการบริหารจัดการหน่วยประเมิน โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลแยกเป็นกลุ่มตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความชัดเจนในประเด็นปัญหา และความต้องการด้านการบริหารจัดการหน่วยประเมิน ดังกล่าว

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

หลังจากได้รวบรวมตรวจสอบแบบสอบถามได้ถูกต้องสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการ วิเคราะห์ผลข้อมูลโดยแยกเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.5.2.1 ข้อมูลทั่วไปนำมาวิเคราะห์แจกแจงความถี่หาค่าร้อยละของแต่ละข้อ แล้ว นำเสนอในรูปตาราง และแปลผลด้วยการบรรยาย

3.5.2.2 สภาพการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการหน่วยประเมินการจัดการหน่วยประเมิน นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตาราง และแปลผลด้วยการบรรยาย โดยใช้หลักการของ Likert (Rating Scale)

ตารางที่ 3.3 ตารางระดับคะแนน

คะแนน	ระดับ	ความหมาย
5	ดีมาก	มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดีมาก หรือ ปฏิบัติได้มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 91 ของงาน
4	ดี	มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดี หรือ ปฏิบัติได้ร้อยละ 71-90 ของงาน
3	พอใช้	มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอใช้ หรือ ปฏิบัติได้ร้อยละ 51-70 ของงาน
2	น้อย	มีการปฏิบัติแต่ต้องปรับปรุงค่อนข้างมาก หรือ ปฏิบัติได้ร้อยละ 31-50 ของงาน
1	น้อยมาก	มีการปฏิบัติแต่ต้องปรับปรุงมาก หรือ ปฏิบัติได้น้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 30 ของงาน
0	ไม่ปฏิบัติ	ไม่มีการปฏิบัติ
Na.	ไม่ประเมิน	ไม่สามารถประเมินได้เนื่องจากไม่มีข้อมูล หรือ ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในหัวข้อนั้น ๆ (not applicable or not available)

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	4.50 – 5.00	หมายถึง	สภาพการปฏิบัติดีมาก
	3.50 – 4.49	หมายถึง	สภาพการปฏิบัติดี
	2.50 – 3.49	หมายถึง	สภาพการปฏิบัติพอใช้
	1.50 – 2.49	หมายถึง	สภาพการปฏิบัติน้อย
	0.50 – 1.49	หมายถึง	สภาพการปฏิบัติน้อยมาก
	0.00 - 0.49	หมายถึง	สภาพไม่มีการปฏิบัติ

3.5.2.3 ในประเด็นเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติมจะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาเพื่อให้เห็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาด้านการจัดการหน่วยประเมินต่อไป